14/01/2019

Ο Μητροπολίτης Αρκαλοχωρίου για το Ουκρανικό

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου

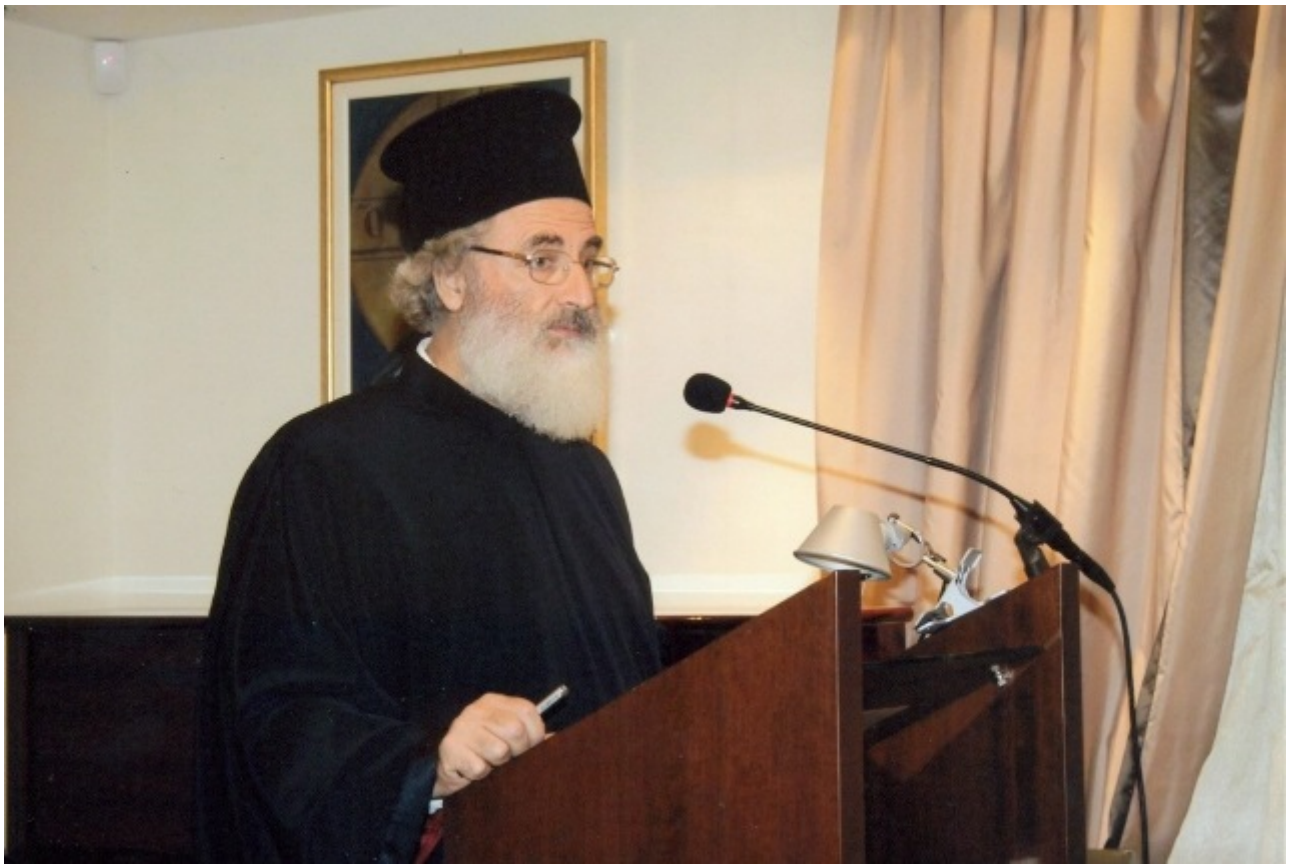

Διαβάστε το άρθρο του Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου Καστελλίου και Βιάννου, κ. Ανδρέα Νανάκη με θέμα “Αυτοκέφαλο Ουκρανίας: Θεραπεία πνευματικού προβλήματος”. Ο Σεβασμιώτατος είναι καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ.

“Αυτοκέφαλο Ουκρανίας: Θεραπεία πνευματικού προβλήματος”

«Η ανθρώπινη προσωπικότητα, σε όλες τις βαθμίδες της αμαρτίας, είναι στη βάση της θεοκεντρική και χριστοκεντρική και το νόημα και το πλήρωμά της το βρίσκει στη συνένωση με τον Θεάνθρωπο και Σωτήρα Ιησού Χριστό» (π. Ιουστίνος Πόποβιτς)

Η επισκοποκεντρική δομή της Εκκλησίας, κατ’ αντανάκλαση της ουράνιας, απαθούς ιεραρχικής τάξης, επιδρά καταλυτικά στα δρώμενα των επιγείων, πολλάκις εμπαθών καταστάσεων.

Άλλοτε ο πειρασμός της ματαιοδοξίας και της συλλογικής ή ατομικής φιλοδοξίας,

άλλοτε η βεβαιότητα της πνευματικής αυτάρκειας και πληρότητας και άλλοτε η συμπόρευση με άρχοντες και εξουσίες του κόσμου τούτου συστοιχίζουν Εκκλησία και επισκόπους σε πολιτικές στοχεύσεις και σκοπιμότητες, με αποτέλεσμα οι συνεπίσκοποι, με τους οποίους συλλειτούργησαν και συνυπέγραψαν για την αναγκαιότητα του ουκρανικού αυτοκεφάλου κοινές διακηρύξεις, εν προκειμένω αρχιερείς να καθαιρούνται, στον δε εκκλησιαστικό αφορισμό να επικαλούνται κανονικά παραπτώματα τα οποία επί τούτου ενθυμήθηκαν.

Επί της ουσίας, όμως, ενδύουμε με εκκλησιαστικό μανδύα αμαρτωλές σκοπιμότητες, άρα δρούμε αντιεκκλησιαστικά.

Μακάρι στον έσω μας άνθρωπο, στις παραπάνω περιπτώσεις, να ομολογούμε καθαρτικά την αλήθεια και την πειρασμική δοκιμασία της ψυχοπαθούς (πάθη ψυχής) αυτής εκκλησιαστικής καταστάσεως, η οποία διαταράσσει την ενότητα και την ειρήνη της Εκκλησίας και επιφέρει διαμελισμό εις τον άρραφο χιτώνα του Κυρίου μας.

Η ενότητα και η ειρήνη στη διαχρονική, εκκλησιαστική, πατερική, εμπειρική μαρτυρία, προϋποθέτουν θεοκεντρικότητα και χριστοκεντρικότητα. Καρπός αυτής της πνευματικής καταστάσεως είναι η συγχώρεση που επιφέρει την εκκλησιαστική ειρήνη.

Η τραγικότητα σε τέτοια γεγονότα κορυφώνεται όταν έχουμε παρελθόν που μόλις ξεπερνά τον έναν αιώνα. Ο λόγος για τη ρωσική επανάσταση του 1917.

Με το τέλος της Σοβιετικής Ένωσης επανήλθε εκείνο το σφιχταγκάλιασμα της ρωσικής Εκκλησίας με την τότε τσαρική εξουσία. Όχι, βέβαια, ότι το μυστήριο της Χάριτος του Θεού δεν δρούσε και τότε σωτηριολογικά για τους ανθρώπους.

Ο Σεραφείμ του Σαρώφ (1754-1833) αγίασε στην προεπαναστατική Ρωσία, η δε Αγία Ματρώνα η τυφλή (1881-1952) αγίασε μετά τη ρωσική επανάσταση του 1917, όπως και οι μάρτυρες του σοβιετικού καθεστώτος, αλλά και οι ασκητές, οι όσιοι και οι ομολογητές επί τσαρικής εποχής.

Οι παρεκκλίσεις που επισημάναμε, αλλά και οι όποιες άλλες εκτροπές συνθέτουν και εκφράζουν την απουσία ή την έλλειψη της Χάριτος του Θεού, η οποία φωτίζει το νουν, καθαίρει την καρδία, οδηγεί στην ταπείνωση, επιφέρει την αυτομεμψία, διαμορφώνει ταπεινή υπόσταση.

Η κοινωνία με τον Χριστό μάς διαφυλάττει από τη δαιμονική κατάσταση της αυτάρκειας που κορυφώνεται μέσα στη βεβαιότητα της πνευματικής πληρότητας και κλονίζει την πίστη στη δύναμη της όποιας ιδεολογικής δομής του κόσμου

τούτου: στρατιωτικής, πολιτικής, θρησκευτικής, που και πρόσωπα εκκλησιαστικά, πολλάκις, έχουν ειδωλοποιήσει, πιστέψει και υπερασπιστεί, επικαλούμενα το όνομα Χριστού και της Αγίας Εκκλησίας Του.

Ο σύγχρονος πατέρας της Εκκλησίας Ιουστίνος Πόποβιτς, επειδή όχι μόνο βιωματικά γνώρισε αυτό το δράμα, αλλά και προσπάθησε να το θεραπεύσει, διότι πρόκειται για πνευματικό πρόβλημα, μας έγραφε ότι: «Η ανθρώπινη προσωπικότητα, σε όλες τις βαθμίδες της αμαρτίας, είναι στη βάση της θεόκεντρική και χριστοκεντρική».

Η απουσία ή το έλλειμμα της θεοκεντρικότητας και χριστοκεντρικότητας στη ζωή του όποιου εκκλησιαστικού συνόλου οδηγεί στο δράμα του διχασμού και της διαίρεσης ως πνευματική συνέπεια πειρασμικών επιλογών, διότι η όποια αμαρτωλότητα του έως χθες συλλειτουργού μας είναι ασυγχώρητη για εμένα τον «αναμάρτητο».

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, εδραζόμενος στο φιλοκαλικό αυτό θεμέλιο ότι η αμαρτωλότητα δεν καταλύει τη θεοκεντρικότητα και τη χριστοκεντρικότητα της ανθρώπινης υπόστασης, με συνείδηση και φρόνημα πνευματικής διάκρισης, εκ της οποίας απορρέουν η υπομονή, η σιωπή, η προσδοκία αλλά και η συγχωρητικότητα, για τριάντα χρόνια περίπου, από το 1991, όταν αποφασίστηκε η ανεξαρτησία της Ουκρανίας, έως το 2018, είχε εμπιστευθεί στο Πατριαρχείο της Μόσχας το εκκλησιαστικό πρόβλημα του ουκρανικού ανεξάρτητου κράτους.

Προσδοκούσε ότι η Εκκλησία της Ρωσίας θα ηδύνατο να επιφέρει την ειρήνη και την ενότητα στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας. Αυτό όμως προϋπέθετε την πνευματική προσέγγιση και διάκριση του ουκρανικού εκκλησιαστικού προβλήματος από την Εκκλησία της Ρωσίας.

Τον Αύγουστο του 2014, ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος, στο συγχαρητήριο γράμμα του προς τον διαδεχόμενο τον προ μηνών εκδημήσαντα προκάτοχό του Βλαδίμηρο και ενθρονιζόμενο στη Λαύρα του Κιέβου μητροπολίτη Ονούφριο, περιέγραφε τον εκκλησιαστικό διχασμό στο ουκρανικό κράτος που δημιουργήθηκε μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

Και ομολογούσε ο Μόσχας ότι: «Οι ιεράρχες έχουν αναθέσει στα χέρια σας την τύχη της ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στην πιο δύσκολη στιγμή της ιστορίας της Ουκρανίας… πονάμε για τις αιματηρές συγκρούσεις στην Ουκρανία… άνθρωποι πεθαίνουν κάθε μέρα… οι πληγές του ουκρανικού λαού είναι ανοιχτές και αιμορραγούν…».

Από το 1992 έως το 2018 με πατριάρχες Ρωσίας τον Αλέξιο (1990 – 2008) και τον Κύριλλο (2009 έως σήμερα) διαμορφώθηκαν δύο βασικοί πόλοι στην εκκλησιαστική ζωή της Ουκρανίας. Η υπό τον Ονούφριο Εκκλησία, έχουσα την αναφορά της στη Ρωσία, την οποία όλοι μας αναγνωρίζαμε ως Εκκλησία κανονική, και η υπό τον Φιλάρετο.

Μάλιστα, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κάλεσε, χωρίς όμως να βρει ανταπόκριση, τον επικεφαλής της μητροπολίτη Κιέβου Ονούφριο να μεταβούν από κοινού στην Καππαδοκία.

Ο Φιλάρετος είχε πολυτάραχη πορεία. Τοποτηρητής του Πατριαρχείου Μόσχας και συνυποψήφιος με τον εκλεγέντα Πατριάρχη Αλέξιο (1990), ονομάζεται από τον Μόσχας το ίδιο έτος μακαριώτατος μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας.

Συνομιλεί δε με τον φερόμενο Πατριάρχη Ουκρανίας, καθαιρείται (1992) και τον διαδέχεται ο Κιέβου Βλαδίμηρος, ενώ το 1997 αναθεματίζεται από τον Μόσχας γιατί με τους περί αυτόν αρχιερείς και πιστούς ονομάζεται Πατριάρχης Ουκρανίας.

Φιλάρετος και Ονούφριος, ως μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας ο πρώτος και ως επίσκοπος Τσερνοβίτσι και Μπουκοβίνας ο δεύτερος, τον Νοέμβριο του 1991 συνυπέγραψαν και απέστειλαν στον Μόσχας ομόφωνη απόφαση της κληρικολαϊκής συνέλευσης της ουκρανικής ορθόδοξης Εκκλησίας, που συνήλθε από 1 έως 3 Νοεμβρίου 1991 στη Λαύρα των σπηλαίων του Κιέβου.

Στο κείμενο αναφέρουν: «Τα μέλη της συνελεύσεως, τα οποία αντιπροσωπεύουν το σύνολο των Ουκρανών επισκόπων, κληρικών, λαϊκών, μοναστηριών και θρησκευτικών σχολείων, ομόφωνα αποφάσισαν να απευθύνουν έκκληση προς την αγιότητά Σας και την ιεραρχία της ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας με την αίτηση για τη χορήγηση της πλήρους κανονικής ανεξαρτησίας, δηλαδή αυτοκεφαλίας της ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, για να διευκολυνθεί η αναγνώριση της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας από όλες τις τοπικές Εκκλησίες ως ισότιμες αδελφές Εκκλησίες στην οικογένεια των Ορθοδόξων Εκκλησιών και να προωθήσουν την ίδρυση του Πατριαρχείου Κιέβου από τους Πατριάρχες της Ανατολής και τους αρχηγούς άλλων τοπικών Εκκλησιών».

Σε όλα αυτά τα τριάντα χρόνια ο εκκλησιαστικός διχασμός στην Ουκρανία κατέστη ανεξέλεγκτος. Η Εκκλησία της Ρωσίας αλλά και η Πολιτεία ας αναζητήσουν τις ευθύνες. Ο Λεονίντ Κραβτσούκ (1991-1994), πρώτος πρόεδρος της Ουκρανίας, ήταν προσκείμενος στη Ρωσία. Με τον διάδοχό του Λεονίζ Κούτσμαν (1994-1999) και (1999-2004) αρχίζουν οι σχέσεις της Ουκρανίας με το ΝΑΤΟ και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ήταν τότε η εποχή που η Μόσχα μπορούσε να επιλύσει το πρόβλημα του εκκλησιαστικού και εθνικού διχασμού. Ήδη από το 1992 ο Φιλάρετος ζήτησε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο να άρει το Γράμμα (1686) του Πατριάρχη Διονυσίου Ε’ και να θέσει το Κίεβο υπό την κανονική του δικαιοδοσία.

Όμως ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ανακάλεσε το γράμμα μετά από είκοσι έξι χρόνια, στις 11 Οκτωβρίου 2018, με την περί Αυτόν Αγίαν και Ιεράν Σύνοδον, όπως έγραψε την επομένη στον μητροπολίτη Κιέβου Ονούφριο: «Κανονικώς ανεκάλεσεν την ισχύν του» και «μη δυναμένης της αδελφής Εκκλησίας της Μόσχας την θεραπείαν ταύτην επιφέρειν, απεφάσισεν ομοφώνως ίνα απονείμη… αυτοκεφαλίαν εις το κράτος της Ουκρανίας».

Βαθύτατα πνευματικό υπήρξε και παραμένει το υπόβαθρο των πρωτοβουλιών και των αποφάσεων του Βαρθολομαίου.

Όταν οι πολλοί διστάζαμε, ο Οικουμενικός Πατριάρχης για την θεραπεία του πειρασμικού διχασμού στην Ουκρανία, εδραζόμενος επί των κανονικών δικαιωμάτων της Πρωτόθρονης Εκκλησίας του ορθοδόξου κόσμου, αφουγκράστηκε και αποδέχθηκε τις διαρκείς και συνεχείς εκκλήσεις των κορυφαίων θεσμικών εκπροσώπων του ουκρανικού λαού και με την περί Αυτόν Αγία και Ιερά Σύνοδο, διά του έκκλητου, συγχώρεσε και αποκατέστησε τον Φιλάρετο με τον Μακάριο και τους περί αυτούς κληρικούς και λαϊκούς.

Ο Βαρθολομαίος εφάρμοσε στην πράξη της εκκλησιαστικής μας ζωής το βίωμα του π. Ιουστίνου Πόποβιτς (1894 – 1979), ο οποίος μέσα από την προσευχητική μελέτη των ομιλιών του οσίου πατρός ημών Μακαρίου του Αιγυπτίου κατέληξε ότι η όποια αμαρτωλότητα δεν καταλύει το χριστοκεντρικό και θεοκεντρικό της ανθρώπινης υπόστασης.

Στην παραπάνω επιστολή ο Οικουμενικός Πατριάρχης κάλεσε και τον Ονούφριο «όπως συμμετάσχητε προφρόνως και εν πνεύματι ομονοίας και ενότητος, μετα της υφ’ υμάς ιεραρχίας, εις την υπό σύγκλησιν ιδρυτικήν της ενιαίας Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας Συνέλευσιν και τας εκλεκτορικάς διαδικασίας προς ανάδειξιν του προκαθημένου αυτής, δυναμένης, ασφαλώς, και της υμετέρας

ιερότητος υποβαλείν υποψηφιότητα προς τούτο».

Τι άλλο θα μπορούσε να κάνει η Μεγάλη του Χριστού της Κωνσταντινουπόλεως Εκκλησία από το να καλέσει τον μητροπολίτη Ονούφριο να εκλεγεί προκαθήμενος της αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ουκρανίας; Πρόταση την οποία ούτε να συζητήσει δεν θέλησε.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο μνημονεύει στα δίπτυχα «Κυρίλλου Μόσχας», και κατά την ημέρα των Θεοφανείων του σωτηρίου έτους 2019, ο Οικουμενικός Πατριάρχης στο σεπτό Κέντρο της Ορθοδοξίας επέδωσε τον τόμο της αυτοκεφαλίας στον Κιέβου Επιφάνιο.

Πάντα δε ταύτα εν Πνεύματι Αγίω διά την ενότητα και την ειρήνη των «ευσεβών και ορθοδόξων χριστιανών».

Εντέλει, το πραγματικό δίλημμα της εκκλησιαστικής ζωής και το ζητούμενο άθλημα της συγκρότησης του εκκλησιαστικού σώματος στο διάβα των αιώνων παραμένει το ίδιο και απαράλλακτο: θεοκεντρικότητα και χριστοκεντρικότητα, όπως μας διδάσκει η αδιάψευστη βιωμένη εμπειρία των αγίων της Εκκλησίας μας ή ανθρωποκεντρικότητα και πολιτικοϊδεολογική ιδιοτέλεια στη θεώρηση των εκκλησιαστικών πραγμάτων, όπως μας υπαγορεύει η πεπτωκυία ανθρώπινη ύπαρξή μας;